

Porządek pracy

dla

kopalni „Waleska” Sp. Akc.

w Łaziskach Średnich.

Drukiem i nakładem:
Drukarnia Województwa Śląskiego
w Katowicach.

Porządek pracy

dla

kopalni „Waleska“ Sp. Akc.
w Łaziskach Średnich.

Obowiązujący od 11-go września 1923 r.

Przedruk wzbroniony.

A. Postanowienia wstępne.

§ 1.

1) Niniejszy porządek pracy umówiono między właścicielem **Waleska, kop. węgla, Sp. Akc. w Łaziskach Średnich** a radą robotniczą zakładu po myśli przepisów ustawy o radach zakładowych (Ust. o r. z.), powszechnej ustawy górniczej, oraz ustawy przemysłowej.

2) Postanowienia umowy taryfowej mają pierwszeństwo przed odmiennymi postanowieniami porządku pracy.

3) Porządek pracy wraz z przepisami ustaw i rozporządzeń wykonawczych do nich regulującymi stosunek pracy zastępuje co do skutków prawnych umowę pracy między właścicielem kopalni a wszystkimi osobami zatrudnionymi przy ruchu kopalni i połączonych z nią zakładów, podlegających nadzorowi władzy górniczej z wyjątkiem funkcjonariuszy (§ 11 Ust. o r. z.).

B. Przyjmowanie robotników, wypowiedanie, wydalenie i występowanie z pracy.

§ 2.

1) Robotników przyjmują, wydalają i wypowiadają osoby upoważnione do tego przez pracodawcę i podane do ogólnej wiadomości przez wywieszenie, przytem winny one stosować się do postanowień ustawowych, w szczególności do postanowień §-u 78. liczba 8. i 9. ust. o r. z. i uwzględniać umówione wytyczne dla działalności rad zakładowych.

2) W wypadkach, w których niniejszy porządek pracy przewiduje obwieszczenie za pomocą wywieszenia winno ono być umieszczone w miejscu odpowiednim i dla wszystkich robotników łatwo dostępnem.

§ 3.

1) Przyjęcie do pracy jest uzależnione od tego, by robotnik przedłożył i oddał do przechowania wskazane-

mu funkcjonariuszowi pracodawcy następujące dokumenty:

1. zaświadczenie odejścia, wystawione przez jego ostatniego pracodawcę, stwierdzające czas trwania i rodzaj zajęcia, albo też świadectwo wystawione w miejsce tego zaświadczenia przez miejscową władzę policyjną; o ile zaś robotnik jest małoletni, książkę roboczą;
2. kwitarjusz, zaświadczenie o wkładkach do ubezpieczenia na wypadek niezdolności do pracy i papiery bractwa górniczego;
3. kartę urlopową.
- 2) Na szczególne żądanie udowodnić dokumentem urzędowym wiek, a u młodocianych przedłożyć zaświadczenie zwolnienia ze szkoły.
- 3) Pozatem winien robotnik poddać się badaniu lekarskiemu przez wskazanego mu lekarza bractwa górniczego, względnie lekarza kasy.
- 4) Robotnice, u których od porodu nie minęło jeszcze ośm tygodni, muszą udowodnić, że w okresie przed położeniem i po nim nie były zatrudnione łącznie przez ośm tygodni i że od czasu porodu upłynęło co najmniej sześć tygodni.
- 5) Każdy robotnik powinien się zapoznać z treścią porządku pracy wręczonego mu przy przyjęciu.
- 6) Przyjęcie do pracy uważa się za dokonane z chwilą potwierdzenia przez robotnika odbioru porządku pracy.

§ 4.

1) Każda strona może wypowiedzieć stosunek pracy na czternaście dni naprzód przez ustne lub pisemne powiadomienie, o ile niniejszy porządek pracy nie zawiera odmiennych postanowień.

2) Robotnik powinien skierować wypowiedzenie do osoby upoważnionej do przyjmowania robotników według §-u 2. ust. 1.

§ 5

Pominąwszy powody wyszczególnione w § 82 powszechnej ustawy górniczej i w § 48 ust. 2 niniejszego porządku pracy mogą być robotnicy wydalenii przed wpływem przewidzianego w umowie czasu pracy i bez wypowiedzenia, jeżeli samowolnie opuszczają pracę w trzech lub więcej po sobie następujących dniówkach. Wydalenie uważa się za dokonane po upływie szóstej

opuszczonej dniówki. Zresztą odnośnie do prawa sprzeciwu mają zastosowanie §§ 84. do 90. ust. o r. z.

§ 6.

Robotnicy mogą przed upływem czasu przewidzianego umową i bez poprzedniego wypowiedzenia opuścić pracę z powodów wymienionych w § 83, powszechnej ustawy górniczej.

§ 7.

W razie przerwania pracy z powodu przeszkód ruchu lub zbytu, siły wyższej, strejków, także częściowych strejków, braku wagonów, braku węgla, braku surowców i tym podobnych, obowiązują postanowienia umowy taryfowej, a w braku tej postanowienia ostatnio obowiązującej umowy taryfowej.

§ 8.

W razie niesłusznego wydalenia robotnika bez zachowania terminu wypowiedzenia przewidzianego w umowie mają zastosowanie odnośnie do prawa sprzeciwu §§ 84 i nast. ustawy o radach zakładowych i umówione wytyczne dla przyjmowania i wydalenia robotników.

§ 9.

Jeżeli robotnik w wypadkach innych jak wymienione w § 6. bezprawnie, a w szczególności nie otrzymawszy urlopu lub nie będąc chorym, opuści swą pracę albo nie stawi się do niej, nie zachowując terminu wypowiedzenia umową przewidzianego, to zapłaci ze swego zaległego zarobku za każdy dzień roboczy, poczynsży od dnia niestawienia się do pracy aż do dnia, w którym według umowy odprawa mogła była nastąpić, najwyżej jednak za trzy dni robocze karę umowną. Wysokość tej kary za dzień roboczy równa się jego przeciętnemu dziennemu zarobkowi, osiągniętemu w ostatnim okresie zarobkowym.

§ 10.

1) Każdy pełnoletni robotnik otrzymuje przy odejściu zaświadczenie odejścia, stwierdzające rodzaj i czas trwania jego zatrudnienia, a na żądanie osobne świadectwo sprawowania się i wydajności jego pracy.

2) Pracodawcy nie wolno zaopatrywać świadectwa znakami, które mają na celu scharakteryzować robotnika inaczej, jak to wynika z brzmienia świadectwa (§ 84. ust. 4. powszechnej ustawy górniczej).

3) Małoletni robotnicy otrzymują przy odejściu wykaz co do rodzaju i czasu trwania ich zatrudnienia (książka robocza).

4) Na żądanie małoletniego robotnika winien pracodawca wystawić mu świadectwo sprawowania się i wydajności pracy. Co do wystawienia tego świadectwa mają odpowiednie zastosowanie ust. 2, 3. i 4. §-u 84. powszechnej ustawy górniczej.

5) Wystawienia świadectwa może żądać prawny zastępca małoletniego, może on także domagać się wydania tego świadectwa nie do rąk małoletniego, lecz do rąk swoich. Za zezwoleniem władzy gminnej miejsca pracy, może także wbrew woli prawnego zastępcy nastąpić wydanie bezpośrednio do rąk robotnika. (§ 85a. ustęp 4. powszechnej ustawy górniczej).

6) Nie można wymagać, by papiery robocze oddane przez robotnika były przechowywane dłużej niż przez cztery tygodnie po jego odejściu.

§ 11.

1) Robotnik winien starannie przechowywać wydane mu w czasie trwania stosunku pracy przez Zarząd zakładu druki i wykazy np. wręczony mu egzemplarz porządku pracy, wyciąg z przepisów górniczo-policyjnych, ze statutow bractwa górniczego i kasy chorych, jakoteż wykazy osobiste, książkę poboru towarów, książkę węglową, książkę narzędzi i karty kolejowe kolei prywatnych, utrzymywanych w ruchu przez posiadacza zakładu itp.

2) Przy rozwiązaniu stosunku pracy winien robotnik oddać zarządowi zakładu w stanie zdatnym do użytku wszelkie wykazy, służące do udokumentowania jakichkolwiek poborów lub innych uprawnień, również winien on zwrócić wszelkie inne druki w stanie usprawiedliwionym naturalnem zużyciem. O ile to nie nastąpi, może Zarząd zakładu domagać się odszkodowania w wysokości kosztów własnych, a jeżeli to nie zostanie natychmiast uiszczone, zatrzymać należną kwotę z wypłaty.

C. Czas pracy.

§ 12.

1) Czas pracy i przerwy normują postanowienia ustaw i postanowienia każdorazowej, a w braku takiej ostatnio obowiązującej umowy taryfowej. Początek

i koniec czasu pracy, jakoteż ewentualne przerwy podaje się do wiadomości przez wywieszenie.

2) W niedziele i święta są robotnicy obowiązani do wypełnienia tych prac, które wolno wykonywać także w niedziele i święta wogóle na podstawie postanowień ustawowych albo też na podstawie osobnego zezwolenia właściwych władz. Pozatem obowiązują odnośnie do pracy niedzielnej i świątecznej postanowienia umowy taryfowej.

§ 13.

Robotnikom, którzy mają zmieniać się w miejscu pracy nie wolno także po ukończeniu dniówki opuszczać swych posterunków przed przybyciem zluźowania. Jeżeli wskutek tego robotnik odrabia godziny nadliczbowe, winny mu być wypłacone dodatki taryfowe. Jeżeli zluźowanie nie nadchodzi, należy natychmiast zaawiadomić o tem przełożonego, który winien się postarać o rychłe zastępstwo.

§ 14.

Pomijając wypadki podane w § 13. może nastąpić przedłużenie czasu trwania dniówki (odrabianie dniówek nadliczbowych), jakoteż praca w dniówkach przystanych przy przestrzeganiu przepisów ustawowych tylko za zgodą tak zarządu jak i rady robotniczej. W wypadkach nagłych wystarczy zgoda interesowanych robotników.

§ 15.

1) Wszyscy robotnicy są obowiązani do wykonywania na zarządzenie swych przełożonych także po ukończeniu prawidłowego czasu pracy takich robót (robót spowodowanych nagłą potrzebą), których zaniechanie lub przerwanie zagrażałoby bezpieczeństwu urządzeń zakładu, bezpieczeństwu życia i zdrowia robotników, bezpieczeństwu komunikacji publicznej lub wywołałoby znaczne szkody i niebezpieczeństwo dla dobra publicznego.

2) Przed zarządzeniem należy wysłuchać przedstawicielstwo robotników, o ile na to czas i okoliczności pozwalają.

§ 16.

1) Każdy robotnik obowiązany jest poddać się przepisom i urządzeniom zaprowadzonym dla uregulowania

wania zjazdu i wyjazdu, jakoteż dla dozoru obecności robotników w zakładzie i z tego powodu może wchodzić do zakładu i do poszczególnych oddziałów ruchu i wychodzić stamtąd tylko wyznaczoną drogą.

2) Jeżeli wskutek nieprzestrzegania poprzedniego przepisu zakład poniesie wydatki, to właściciel zakładu ma prawo do odszkodowania.

3) Wszyscy robotnicy winni stawiać się punktualnie w oznaczonym czasie na miejscu pracy i nie wolno im bez pozwolenia opuszczać jej przed upływem czasu pracy. Przygotowywanie się do odejścia przed ukończeniem czasu pracy jest wzbronione. Pory wyznaczone dla jazdy liną muszą być dokładnie przestrzegane. Prawo do zjazdu przysługuje tylko temu, kto w należytym czasie odebrał znaczek klatkowy i tylko do ukończenia jazdy liną. Pory wydawania znaczków, jakoteż początek, koniec i porządek jazdy liną ustanawia kierownik ruchu w porozumieniu z przedstawicielstwem zakładowym i obwieszcza je przez wywieszenie. Górnicy zjeżdżający w czasie normalnej jazdy są uprawnieni do wyjazdu w tej samej kolejności, w jakiej nastąpił zjazd.

4) W ciągu czasu pracy niewolno przerywać roboty poza ustanowionymi przerwami dla odpoczynku.

5) Kto spóźni się do pracy bez usprawiedliwienia albo przerwie pracę bez pozwolenia, nie może rościć sobie prawa do zatrudnienia go względnie do dalszego zatrudnienia go przy jego normalnej pracy w tym dniu roboczym.

D. Urlop, choroba, nieszczęśliwy wypadek.

§ 17.

1) Do prawidłowego urlopu wypoczynkowego odnoszą się postanowienia umowy taryfowej, a w braku tej, ostatnio obowiązującej umowy taryfowej.

Dla każdego robotnika wystawia się kartę urlopową, którą wręcza mu się przy odejściu odpowiednio wypełnioną. W razie zgubienia obowiązany jest pracodawca zarządzić wystawienie nowej karty, na koszt robotnika. Robotnik jest obowiązany dostarczyć sam potrzebnych dowodów, w przeciwnym razie traci urlop płatny za rok bieżący.

2) O inne urlopy winien robotnik prosić poprzedniego dnia, a w nagłych wypadkach tego samego dnia

właściwego przełożonego. Za czas urlopu tego rodzaju nie ma urlopowany prawa do zapłaty.

3) Kto z powodu choroby lub innych nieuchylnych przeszkód nie może udać się do pracy, winien donieść o tem jaknajwcześniej przed początkiem zmiany osobiście, przez towarzysza pracy lub przez swych domowników swemu bezpośredniemu przełożonemu.

O ile uprzednie zgłoszenie nie jest możliwe, winno ono nastąpić z podaniem powodów dodatkowo jaknajwcześniej, a najpóźniej dnia następnego.

§ 18.

Robotnicy chorzy winni możliwie najwcześniej zażądać wystawienia świadectwa choroby według przepisów bractwa górniczego względnie kasy chorych.

§ 19.

Każdy nawet najmniejszy wypadek uszkodzenia ciała przy ruchu należy zgłosić.

E. Obliczanie zapłaty.

§ 20.

1) Zapłatę oblicza się według płacy dniówkowej lub według akordu.

2) Przy obliczaniu zapłaty uwzględnia się tylko te dniówki i godziny, które stwierdzi się na podstawie prawidłowej kontroli przewidzianej w § 16. W wypadkach spornych ma robotnik prawo i obowiązek również w inny sposób udowodnić przepracowane dniówki. Dla poszczególnych oddziałów ruchu może być ustanowiony osobny sposób zapisywania dniówek i godzin.

§ 21.

1) Osoby upoważnione do tego przez pracodawcę po myśli przepisów § 22. i podane do wiadomości przez wywieszenie postanawiają, czy robota będzie wykonywaną za płacą dniówkową, czy też za płacą akordową i podają to do wiadomości interesowanym robotnikom przy oddaniu roboty.

2) W ten sam sposób następuje zestawienie robotników w drużyny albo gromady, jakoteż wyznaczanie przodowego lub przodownika gromady, oraz przodownika zmiany, o ile robota ma być wykonywaną w kilku zmianach.

§ 22.

1) Za podstawę obliczenia zarobku służy wykonana praca i obowiązująca w danej chwili umowa taryfowa.

2) O ile ustanawianie zapłaty nie jest unormowane umową taryfową, to następuje ono w porozumieniu z interesowanymi związkami gospodarczymi pracobiorców przy współudziale rady robotniczej (§ 78. liczba 2 Ust. o rad. załog.)

3) Stawki zarobkowe obowiązują tylko pod warunkiem normalnej wydajności.

4) Przydzielanie do grup płacy ustalonych umową taryfową, jakoteż ustanawianie stawek akordowych i dniówkowych jest rzeczą urzędników ruchu wyznaczonych przez kierownictwo zakładu.

W razie różnicy zdań co do przydzielenia i co do normalnej wydajności, która ma służyć za podstawę przy ustanawianiu akordu, obowiązują postanowienia taryfowe (rada robotnicza, parytetyczny wydział zawodowy), a w braku tych, postanowienia ustalone przy współudziale rady robotniczej.

§ 23.

1) Umowy akordowe zawierają z jednej strony kierownik ruchu albo jego zastępcę, a z drugiej strony przodowy drużyny, względnie przy akordzie oddzielnym także inni interesowani robotnicy i to jaknajrychlej, najpóźniej zaś 6go dnia roboczego w miesiącu, wzgl. 6go dnia roboczego po objęciu pracy. Umowy te obowiązują przez czas nieokreślony, o ile nie ugodzono się inaczej.

2) Potwierdzenie umówionych stawek akordowych, oraz podanie ich do wiadomości interesowanych następuje protokolarnie lub przez wciągnięcie do księgi akordowej i przez wywieszenie.

3) Jeżeli warunki pracy ulegną istotnej zmianie, mogą obie strony zażądać natychmiastowej zmiany stawek akordowych, jednak bez ważności wstecz.

Jeżeli nie dojdzie do porozumienia, mają zastosowanie obowiązujące w danej chwili postanowienia umowy taryfowej, a w braku takich postanowienia ustalone przy współudziale rady robotniczej po myśli § 78. liczba 2. ust. o r. z.

§ 24.

1) O ile zachodzi potrzeba odbioru wykonanej pracy akordowej, przeprowadzają go urzędnicy ruchu wyznaczeni przez kierownictwo zakładu w obecności jednego z interesowanych robotników.

2) Pracę akordową należy wykonać przepisowo i w zupełności.

3) Także przy robotach za wynagrodzeniem dniówkowem musi być wykonaną odpowiednio wydajna praca.

§ 25.

1) Jeżeli zapłata zawisła całkowicie lub częściowo od ilości węgla (rudy) urobionego i wydobytego przy pewnej pracy, to jednostkę stanowi zawartość wzorcowanych wózków dobywczych przy ich prawidłowym napełnianiu. Jeżeli zawartość wózków ulegnie zmianie, należy to podać robotnikom do wiadomości i uwzględnić przy ustanawianiu zapłaty.

2) Ilość wózków wydobytych w czasie jednej dniówki z każdego przodka ustala się na końcu dniówki i podaje na żądanie do wiadomości interesowanym robotnikom.

§ 26.

1) Wózki dobywcze należy napełniać prawidłowo. Niedostatecznie i nieprzepisowo napełnione wózki zalicza się tylko o tyle, o ile zawartość ich odpowiada przepisom.

O tem, jaka część zawartości ma być zaliczona, rozstrzyga wyznaczony do tego urzędnik po porozumieniu się z przeznaczonym do tego członkiem rady robotniczej zakładu i to w myśl następujących zasad:

a) Przy wozach, które nie mają być zaliczone w całości wskutek nieczystego ładunku, oddziela się węgiel przez wybranie od pozostałej zawartości wozu i ustala się ilość wybranego węgla ważąc go albo mierząc w wzorcowanych naczyniach;

b) przy wozach, które nie mają być zaliczone w całości wskutek niedostatecznego napełnienia, oblicza się rzeczywistą zawartość wozu mierząc ją albo ważąc. Przy stwierdzaniu niedostatecznej wagi należy uwzględnić szczególne miejscowe warunki pracy w kopalni.

2) Ilość wozów nie zaliczonych całkowicie lub częściowo w myśl ust. 1, jakoteż drużyny, których dotyczy niezaliczenie, podaje się do wiadomości z końcem zmiany, a najpóźniej dnia następnego.

3) Postępowanie przepisane ustępem 1-szym nie może przeszkadzać ruchowi. W razie sporów z tego powodu zarządzi władza górnicza na skutek zażalenia co potrzeba.

§ 27.

1) Przypadająca do zapłaty należność za wozy bez kołka numerowego (tak zwane wozy bezpieczeństwa) wpływa do robotniczej kasy dobroczynności (robotniczej kasy zapomogowej) kopalni.

2) Wysokość należności, jaka ma być przy tem uiszczona za jeden wóz, oznacza z góry na każdy kwartał kalendarzowy kierownik ruchu na podstawie przeciętnego akordu z poprzedniego kwartału i podaje ją do wiadomości przez wywieszenie.

§ 28.

Wypłata.

1) O ile odbiór wykonanej pracy nie jest unormowany § 25. ust. 2., następuje on z końcem miesiąca lub po ukończeniu pracy, jeżeli tę ukończono wcześniej, w obecności jednego z interesowanych robotników w zasadzie przodowego.

Wynik odbioru pracy akordowej oznajmia się natychmiast interesowanym robotnikom i wpisuje się do księgi akordowej. Odpis (odbitkę) wręcza się przodowemu. Zarzuty należy wnieść do 3 dni u kierownika ruchu.

2) Dni wypłaty każdego miesiąca ogłasza się za cały rok kalendarzowy przez wywieszenie.

3) Rodzaj i wysokość wypłaty zaliczkowej ustanawia umowa taryfowa, a w braku tej, mają zastosowanie postanowienia obowiązującej ostatnio umowy taryfowej.

§ 29.

1) Przy wypłacie odciąga się:

1. wkładki do kasy chorych i do kasy pensyjnej, jakoteż wkładki, należne za ubezpieczenie na wypadek niezdolności do pracy i na starość;
2. należność za dostarczone przez zakład narzędzia, materiały, służące do pracy, materiały wybuchowe i służące do oświetlenia o ile według postanowień taryfowych nie dostarcza się ich bezpłatnie. Materiały te oblicza się według przeciętnych kosztów własnych lub według cen wytycznych ustanowionych umową taryfową;
3. czynsz za dostarczone przez zakład mieszkanie i za użytkowanie roli, jakoteż ewentualnie należności za wydany opał, jego odwóz, za wodę, oświetlenie, wikt, środki żywnościowe i inne pobrane z zakładu materiały;

4. wypłacone poprzednio w gotówce zaliczki i mylnie nadpłacone należności;
5. należności tytułem ewentualnego odszkodowania za zawnioną szkodę wyrządzoną zakładowi, o ile obowiązany do odszkodowania szkodę tę sam uznaje albo o ile ją sądownie ustalono. Większe należności dłużne odciąga się w odpowiednich spłatach;
6. należność odpowiadającą przeciętnym kosztom własnym w razie zagubienia lub umyślnego, czy też spowodowanego wielkiem niedbalstwem uszkodzenia dostarczonych przez zakład narzędzi, lamp, przyborów, ubrań i przedmiotów ochronnych itp., za których przechowanie i stosowne używanie robotnik osobiście odpowiada; robotnik nie odpowiada za niewłaściwe obchodzenie się przy przechowywaniu, jeżeli zarząd zaniedbał wprowadzenie odpowiednich urządzeń do przechowywania;
7. należności obliczone w myśl § 9 z powodu przedwczesnego rozwiązania umowy o pracę;
8. kary pieniężne płatne po myśli rozdziału z niniejszego porządku pracy;
9. podatki i należności ściągane na podstawie przepisów ustawowych;
10. odszkodowania, które mają być zapłacone w myśl §§ 11. i 16.;
11. końcowe kwoty feniłowe, t. zn. kwoty od 1 do 99 feniłów w sumie pozostałej do wypłaty po odciągnięciu należności wymienionych pod 1 do 10.

2) Należności pod 7, 8 i 11 wpływają do robotniczej kasy dobroczynności (robotniczej kasy zapomogowej) zakładu.

§ 30.

1) Robotnikom występującym z pracy płaci się na razie zaliczkę. Zaliczka ta winna wynosić u pracujących za dniówkę 75%, u robotników akordowych 50%. Resztę zarobku wypłaca się dopiero w najbliższym dniu wypłaty. Robotnik ma prawo żądać przesłania mu zapłaty pocztą na jego koszt i niebezpieczeństwo.

§ 31.

1) Zarobek wypłaca się bądź to w zamkniętych wóreczkach, na których uwidoczniono obliczenie należności zarobkowej i poszczególnych potrąceń, bądź też wy-

licza się go wprost na stół. W ostatnim wypadku otrzymuje każdy robotnik kartkę z obliczeniem jego zapłaty. Tak w obliczeniu na woreczku, jakoteż na kartce musi być uwidoczniiona liczba godzin przepracowanych na dniówkę i w akordzie (dniówek), zapłata za godzinę (zapłata za dniówkę), zarobek akordowy, jakoteż wszelkie potrącenia.

2) Wypłatę zarobku i zaliczkę uskutecznia się za okazaniem wykazu osobistego, wystawionego przez zarząd zakładu i zawierającego nazwisko i numer robotnika.

3) O zgubieniu tego wykazu należy natychmiast powiadomić zarząd zakładu. Szkód poniesionych przez robotnika wskutek zgubienia wykazu osobistego nie wynagradza się, chyba że mimo doniesienia w należytych czasie o zgubieniu wykazu dokonano wypłaty do rąk osoby nieuprawnionej.

4) Gdzie nie zaprowadzono wykazów osobistych, konieczna jest przy wypłacie inna dostateczna legitymacja. O tem, czy okazana legitymacja wystarcza, rozstrzyga obecny przy wypłacie urzędnik zakładu.

5) Zapisek o dokonaniu wypłaty, uczyniony przez urzędnika zakładu przeprowadzającego wypłatę w liście płatniczej, uważa się za poświadczenie dokonania wypłaty pod warunkiem, że dowód przeciwny nie zostanie przeprowadzony.

§ 32.

1) Zażalenia z powodu nienależytej wypłaty uwzględnia się tylko wtedy, jeżeli będą wniesione i udowodnione natychmiast wobec urzędnika wypłacającego.

2) Zarzuty przeciw dokładności obliczenia zarobku należy wnosić najpóźniej do trzech dni po wypłacie na ręce właściwego przełożonego, pod żadnym warunkiem zaś przy samej wypłacie. Późniejsze zarzuty są dozwolone tylko wówczas, jeżeli robotnik nie mógł wskutek okoliczności niezależnych od jego woli (choroby itp.) wnieść zarzutów w należytym czasie.

3) Nie podjęte kwoty zarobkowe wpływają po upływie okresu przedawnienia do robotniczej kasy zapomogowej zakładu.

G. Porządek ruchu.

§ 33.

Obowiązkiem każdego robotnika jest wykonywać przydzieloną mu robotę pilnie, starannie i według prawi-

deł zawodu, przestrzegać korzyści zakładu i przysparzać mu jej z całej siły, unikać wszystkiego, co mogłoby przeszkadzać pracy, lub porządkowi i wyjść na niekorzyść samemu zakładowi. Również jest każdy robotnik obowiązany do zachowywania tajemnicy o wszystkich sposobach wytwarzania w zakładzie, o których się dowiedział.

§ 34.

Robotnicy winni być o ile możliwości zatrudnieni w tej kategorii zawodowej, do której zostali przyjęci, o ile przy ich przyjmowaniu nie umówiono czego innego. W razie potrzeby albo jeżeli ruch tego wymaga, są jednak obowiązani do wykonywania także innych robót na żądanie kierownictwa zakładu lub właściwego urzędnika.

Wynagrodzenie w tym wypadku następuje według postanowień obowiązującej umowy taryfowej, a w braku tej według postanowień ostatnio obowiązującej umowy taryfowej.

§ 35.

Robotnicy są obowiązani do ścisłego przestrzegania postanowień ustawowych, przepisów górniczo - policyjnych i przemysłowo - policyjnych, jakoteż wszystkich rozporządzeń zarządu zakładu i przełożonych.

§ 36.

1) Przełożonymi robotników są wszyscy dozorczy techniczni i urzędnicy ruchu, jakoteż pracodawca i jego zastępca, a także urzędnicy administracyjni, o ile służbowo stykają się z robotnikami.

2) Robotnicy winni stosować się do poleceń wydawanych w wykonywaniu obowiązków służbowych przez osoby, którym powierzono czuwanie nad utrzymaniem porządku w zakładach (oddźwierni, stróże, straż pożarna, dozorczy jazdy, kąpielowi, sygnaliści i inni), jakoteż przez osoby kierujące robotami ratunkowymi w wypadkach nieszczęśliwych. Również winni robotnicy wykonywać zlecenia przodowników gromad, zmian i drużyn (przodowych).

§ 37.

1) Sypianie w oddziałach ruchu jest wzbronione.

2) Należy przestrzegać ściśle zakazów palenia tytoniu.

§ 38.

1) Czas i miejsce zebrań zakładowych określają postanowienia ustawy o radach zakładowych, (§§ 45—49), oraz umówione wytyczne co do działalności rad zakładowych.

2) Odbywanie innych zebrań, jakoteż każda inna działalność na korzyść jakiejkolwiek partii politycznej (zbieranie podpisów, składek, rozdawanie kartek ulotnych, druków i tp.) w obrębie zakładów są wzbronione. Powyższe postanowienia nie odnoszą się do działalności organizacyjnej o charakterze czysto gospodarczym, o ile działalność ta nie odbywa się w czasie pracy i o ile nie sprzeciwiają się temu postanowienia taryfowe.

§ 39.

Robotnikom nie wolno wstępować bez pozwolenia przełożonego do innych miejsc w zakładzie prócz tych, które im wyznaczono. Zabrania się również robotnikom wpuszczać i wprowadzać bez pozwolenia obcych do zakładu.

§ 40.

1) Zakazuje się używać w obrębie zakładu podczas czasu pracy trunków wyskokowych, jakoteż sprowadzać je przez osoby trzecie. Również jest zakazany wewnątrz zakładu wszelki nieuprawniony handel, a w szczególności handel napojami, towarami spożywczymi, tytoniem, cygarami itd.

2) Kto przyjdzie do pracy w stanie nietrzeźwym, jakoteż ten, kogo napotka się wewnątrz zakładu w stanie nietrzeźwym, traci prawo do zajęcia w dotyczącej zmianie i do zapłaty za nią.

§ 41.

Robotnikom nie wolno wykonywać innych robót tylko te, które przełożeni zarządzili; niewolno im bez pozwolenia przełożonych dać się zastąpić w pracy innymi albo też zastąpić innego w jego pracy.

§ 42.

Każdy robotnik odpowiada za oddane mu narzędzia górnicze i inne, lampy, przedmioty i ubrania ochronne itp. Zgubione z własnej winy powinien na żądanie odszkodować. Podobnie odpowiada łącznie drużyna lub gromada robotnicza za wydane jej przedmioty inwentarza.

§ 43.

1) Wszyscy robotnicy powinni dbać z największą troskliwością o utrzymanie w dobrym stanie używanych przez nich przyborów, maszyn, przyrządów, środków przewozowych, urządzeń bezpieczeństwa, urządzeń przewozowych itd. i powiadomić natychmiast swego najbliższego przełożonego o ewentualnych brakach, do których usunięcia nie są uprawnieni w zakresie przydzielonej im czynności.

2) W szczególności na robotników nakłada się obowiązek ostrożnego obchodzenia się z ogniem i światłem, a zwłaszcza z urządzeniami służącymi do oświetlenia.

3) Nikomu, oprócz osób do tego przeznaczonych, nie wolno zatrudniać się przy maszynach, przyrządach, a szczególnie w zakładach elektrycznych.

§ 44.

1) Nie wolno zanieczyszczać miejsc pracy, domów zbornych, ubikacji służących do przebywania, umywalni i ustępów.

2) Dla zaspokojenia potrzeb naturalnych wolno używać tylko ustępów.

§ 45.

Na wszystkich robotników nakłada się jaknajwiększy obowiązek natychmiastowego zgłaszania dochodzących do ich wiadomości uszkodzeń, sprzeniewierzeń i kradzieży popełnionych na majątku zakładu albo towarzyszy pracy.

H. Robotnicza Kasa Zapomogowa.

§ 46.

Urządzenie i zarząd robotniczych kas zapomogowych normują statuty zawarte w załączniku.

J. Postanowienia karne.

§ 47.

1) Wykroczenia przeciw postanowieniom niniejszego porządku pracy podlegają karze; jako kary stosować się będzie:

1. nagane,
2. kary pieniężne.

2) Kary te nakładają bezzwłocznie i podają do wiadomości ukaranego osoby dozoruące, upoważnione do tego przez kierownictwo ruchu i podane do wiadomości przez wywieszenie.

o zbadanie jego zażalenia po myśli § 78. liczba 4. ust. o radach zakładowych.

4) Do przedstawienia wspólnych prośb i zażaleń są po myśli ustawy o radach zakładowych uprawnione tylko przedstawicielstwa zakładowe.

L. Robotnicy przedsiębiorców.

§ 51.

1) Przepisy tego porządku pracy obowiązują analogicznie także w stosunku do tych robotników, którzy zatrudnieni są przy ruchu kopalni pracą górniczą, nie zupełnie tylko przejściowo, nie na rachunek właściciela kopalni, lecz na rachunek przedsiębiorców (robotnicy przedsiębiorcy) przez czas trwania tego zatrudnienia w myśl następujących zasad:

1. Prawa i obowiązki wynikające z porządku pracy:
 - a) dla posiadacza zakładu, zarządu zakładu i kierownictwa zakładu wykonywać będzie przedsiębiorca,
 - b) dla kierownika ruchu albo sztygara oddziałowego, majstra warsztatowego wykonywać będzie przedsiębiorca lub funkcjonariusze przez niego wyrażnie do tego upoważnieni, zgłoszeni władzy górniczej i zatwierdzeni przez nią, o ile mają wykonywać uprawnienia przysługujące osobom dozorującym po myśli § 74. ustawy górniczej.
2. Robotnik przedsiębiorcy przyjmuje, wypowiada i zwalnia osoby właściwe według liczby 1. w porozumieniu z osobami właściwymi do przyjmowania, wypowiadania i zwalniania według postanowień § 2. ust. 1.
3. Przy przyjmowaniu należy wpisać do listy robotników kopalni nazwiska robotników przedsiębiorcy z zaznaczeniem tego ich charakteru.
4. Przyjęcie robotników przedsiębiorcy do pracy w zakładzie może nastąpić przez osoby wymienione w § 2. ust. 1. dopiero wtedy, gdy przedsiębiorca uznał pisemnem oświadczeniem wobec posiadacza kopalni, że przeznaczeni przez niego do pracy w kopalni robotnicy przedsiębiorcy podlegają stosownie do postanowień tego paragrafu przepisom porządku pracy, i że przepisy te wiążą prawnie jego samego, jakoteż jego funkcjonariuszy i pełno-

mocników biorących udział w dozorowaniu prac przedsiębiorcy. Jedno wygotowanie tego oświadczenia winien kierownik ruchu przedłożyć Urzędowi górniczemu okręgowemu.

5. Przełożeni, wymienieni w § 36. porządku pracy, ustanowieni przez posiadacza kopalni, są równocześnie przełożonymi robotników przedsiębiorcy. Dotyczy to w szczególności osób dozorujących, uznanych przez władzę górniczą, a będących w służbie posiadacza kopalni (§ 73. i 74. ust. górniczej).

2) Przepisy te odnoszą się do robotników przedsiębiorcy na powierzchni o tyle, o ile robotnicy ci nie podlegają innej umowie taryfowej jak robotnicy posiadacza kopalni.

§ 52.

Niniejszy porządek pracy wchodzi w życie z dniem 11. września 1923 r.

Kopalnia Waleska, Sp. Akc., dnia 11. września 1923.

Przedstawiciel:

G o l l y.

**Przewodniczący Rady robotniczej
kopalni „Waleska“ Sp. Akc.**

M o ć k o.

Statut

robotniczej kasy zapomogowej
kopalni „Waleska“ Sp. Akc.
w Łaziskach Średnich.

§ 1.

Cel kasy.

1) Robotnicza kasa zapomogowa ma na celu udzielanie zapomóg potrzebującym i zasługującym na to robotnikom i inwalidom zakładu, oraz innym członkom rodziny pozostałym po nich, w miarę rozporządzalnego stanu kasy.

2) Wymienionym w ust. 1. uprawnionym nie przysługuje roszczenie prawne do udzielania im zapomogi.

§ 2.

Dochody kasy.

Na rzecz robotniczej kasy zapomogowej pobiera się:

1. kwoty pieniężne (kary pieniężne, przepadłe zapłaty, oraz końcowe kwoty fenigowe), które według przepisów porządku pracy zakładu wpływać mają do kasy zapomogowej;
2. dobrowolne datki i inne świadczenia;
3. należności zarobkowe nie odjęte w ustawowym terminie przedawnienia;
4. wynagrodzenie należące się robotnikom za tak zwane wozy bezpieczeństwa.

§ 3.

Zarząd kasy.

Administrację kasy sprawuje jako czynność honorową Zarząd kasy, w skład którego wchodzi:

1. jeden mianowany przez posiadacza zakładu urzędnik, który przewodniczy i przestrzega zgodnego z przepisami prowadzenia spraw;
2. dwie osoby wybrane przez radę robotniczą z jej grona;
3. w razie dobrowolnych świadczeń posiadacza zakładu na rzecz robotniczej kasy zapomogowej jeszcze jedna przez niego wyznaczona osoba.

§ 4.

Zarządzanie kasy.

- 1) Zarząd sprawuje administrację kasy bezpłatnie.
- 2) Dla załatwienia spraw zbiera się Zarząd w miarę potrzeby na posiedzenia, które zwołuje przewodniczący.
- 3) O powziętych na posiedzeniu uchwałach spisuje się protokół, który podpisuje przewodniczący i dwóch członków Zarządu.

§ 5.

1) Prośby o wsparcia należy wnosić bądź to u członków Zarządu ustnie, bądź też do Zarządu zakładu protokólnie albo własnoręcznem podaniem proszącego. Przewodniczący przedkłada podanie po zbadaniu i stwierdzeniu stosunków proszącego na najbliższem posiedzeniu Zarządu do powzięcia uchwały.

2) Podanie uważa się załatwione odmownie, jeżeli nie uzyskało zgody większości obecnych członków Zarządu.

3) W wypadku nagłej potrzeby przewodniczący ma prawo wspólnie z jednym członkiem Zarządu, należącym do rady robotniczej, udzielić samoistnie zapomogi, jest jednak obowiązek powiadomić o tem Zarząd na najbliższem posiedzeniu.

§ 6.

Rachunkowość.

1) Kasę i rachunkowość prowadzi urzędnik, którego wyznacza Zarząd zakładu. Prowadzącemu rachunkowość nie należy się za to żadne wynagrodzenie z kasy zapomogowej.

2) Prowadzący rachunkowość prowadzi oddzielną księgę dochodów i wydatków. Dochody ksiązkuje się na podstawie osobnych dowodów wpływów, przekazywanych przez posiadacza zakładu albo jego zastępcę.

3) Wydatki winny być udokumentowane poleceniem wypłaty, wystawianem przez przewodniczącego Zarządu kasy i pokwitowaniem odbiorcy.

4) Wypisy kasowe przedkłada się każdego miesiąca Zarządowi i podaje się do wiadomości przez wywieszenie.

§ 7.

1) Nie wolno stale trzymać w kasie więcej gotówki niż 2000 mk.; kwoty większe należy lokować z pupilarnem bezpieczeństwem na procent.

2) Rewizje kasowe przeprowadza i zaświadcza periodycznie przewodniczący sam lub wspólnie z dwoma mianowanymi przez Zarząd kasy członkami Zarządu.

3) Za końcem roku prowadzący rachunkowość zdaje rachunek i przedkłada w tym celu do zbadania Zarządowi księgę kasową wraz z dowodami. Po ukończeniu badania należy sporządzić zestawienie dochodów i wydatków, oraz majątku kasy w formie przepisanej przez właściwą władzę nadzorczą i podać do wiadomości załogi przez wywieszenie na przeciąg dwóch tygodni. Następnie należy zestawienie to przedłożyć właściwej władzy nadzorczej.

§ 8.

Rozwiązanie kasy.

Jeżeli ruch zakładu zostaje wstrzymany na stałe, albo dłużej jak na 6 miesięcy, należy użyć pozostającego stanu kasowego na korzyść inwalidów lub rodzin pozostałych no byłych robotnikach zakładu.

Kopalnia Waleska, Sp. Akc., dnia 11. września 1923.

Przedstawiciel:

G o l l y.

**Przewodniczący Rady robotniczej
kopalni „Waleska“ Sp. Akc.**

M o c k o.

Załącznik do porządku pracy

I. Wyciąg z ustawy o radach zakładowych.

§ 11.

Robotnikami po myśli niniejszej ustawy są osoby zatrudnione u innych w odpłatnej służbie lub jako uczniowie, z wyjątkiem funkcjonariuszy.

Robotnikami po myśli niniejszej ustawy są ponadto osoby, uprawniające przemysł domowy (§ 3), a mieszkające w gminie zakładu albo w gminach gospodarczo z nią związanych, blisko niej położonych, które pracują głównie dla tego zakładu i nie zatrudniają u siebie pracobiorców.

O ile w myśl § 3. należy dla nich utworzyć osobną radę zakładową, wydziela się ich jako pracobiorców z liczby zatrudnionych w zakładzie.

§ 45.

Zgromadzenie zakładowe składa się z pracobiorców zakładu. O ile natura lub rozmiary zakładu nie pozwalają na równoczesne zgromadzenie wszystkich pracobiorców, winno zgromadzenie zakładowe odbyć się w zebraniach częściowych.

§ 46.

Do zwołania zgromadzenia zakładowego jest uprawniony przewodniczący rady zakładowej; jest on do tego zobowiązany, gdy tego żąda pracodawca albo co najmniej jedna czwarta uprawnionych do wyboru pracobiorców.

O zgromadzeniach, które odbywają się na żądanie pracodawcy, należy go zawiadomić. Ma on prawo jawić się na tych zgromadzeniach osobiście albo przez zastępcę, oraz brać udział w rozprawach bez prawa głosowania osobiście albo przez swych zastępców.

Zgromadzenie zakładowe odbywa się zasadniczo poza czasem pracy. O ile w wypadkach nagłych ma być uczyniony od tego wyjątek, wymagana jest zgoda pracodawcy.

§ 47.

W zgromadzeniach zakładowych może brać udział z głosem doradczym jeden przedstawiciel z każdego związku pracobiorców zastąpionego w zakładzie.

§ 48.

Zgromadzenie zakładowe może przedkładać życzenia i wnioski radzie zakładowej. Zgromadzenie może prowadzić rozprawy tylko w sprawach należących do jego zakresu działania.

§ 49.

Do zgromadzeń zakładowych robotników i funkcjonariuszy mają odpowiednie zastosowanie postanowienia §§ 45. do 48.

§ 78.

Zadaniem rady robotniczej i rady funkcjonariuszy albo, gdzie rady takie nie istnieją, zadaniem rady zakładowej jest:

2. współdziałać przy regulowaniu zapłaty i innych stosunków pracy, o ile one nie są unormowane umową taryfową, w porozumieniu z dotyczącymi związkami gospodarczymi pracobiorców, a w szczególności
 - przy ustalaniu stawek akordowych i zapłaty od sztuki lub
 - przy ustalaniu zasad miarodajnych dla ich unormowania,
 - przy wprowadzaniu nowych metod wynagradzania,
 - przy ustalaniu czasu pracy, szczególnie przy przedłużaniu i skracaniu regularnego czasu pracy,
 - przy regulowaniu urlopu pracobiorców i
 - przy załatwianiu zażaleń dotyczących wykształcenia i obchodzenia się z uczniami w zakładzie;
4. badać zażalenia i oddziaływać na wspólnej rozprawie z pracodawcą w kierunku usunięcia ich przyczyn;
8. zawierać ugody z pracodawcą co do wytycznych o przyjmowaniu pracobiorców odnośnej grupy do zakładu stosownie do §§ 81.—83., o ile sprawa ta nie jest uregulowana umową taryfową;
9. współdziałać przy zwalnianiu pracobiorców odnośnej grupy stosownie do §§ 84.—90.

§ 84.

Pracobiorcy mogą w razie wypowiedzenia stosunku służbowego przez pracodawcę w ciągu pięciu dni po wypowiedzeniu wnieść sprzeciw, odwołując się do rady robotniczej lub rady funkcjonariuszy:

1. jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie, że wypowiedzenie nastąpiło z powodu przynależenia do pewnej płci, z powodu działalności politycznej, wojskowej, wyznaniowej lub zawodowo-związkowej albo z powodu przynależenia lub nieprzynależenia do pewnego związku politycznego, wyznaniowego lub zawodowego albo do pewnego stowarzyszenia wojskowego;
2. jeżeli wypowiedzenie nastąpiło bez podania powodów;
3. jeżeli wypowiedzenie nastąpiło z tego powodu, że pracobiorca wzbraniał się stale wykonywać inną pracę jak umówioną przy przyjęciu;
4. jeżeli wypowiedzenie przedstawia się jako niesprawiedliwiona bezwzględność, nieuzasadniona zachowaniem się pracobiorcy ani stosunkami ruchu.

Jeżeli wypowiedzenie nastąpi bez terminu z powodu, który podług ustawy uprawnia do wypowiedzenia stosunku służbowego bez zachowania terminu wypowiedzenia, może sprzeciw opierać się także na tem, że powód taki nie zachodzi.

§ 85.

Prawo sprzeciwu na podstawie § 84. liczba 1. nie ma zastosowania odnośnie do zakładów wymienionych w § 67, o ile właściwość ich celów tego wymaga.

Prawo sprzeciwu nie istnieje:

1. przy zwalnianach, które opierają się na zobowiązaniach, wynikających z ustawy lub z umowy taryfowej, bądź nałożonych rozstrzygnięciem komisji pojednawczej albo umówionego sądu polubowego lub rozjemczego;
2. przy zwalnianach, koniecznych wskutek całkowitego lub częściowego wstrzymania ruchu.

§ 86.

Przy odwoływaniu się należy podać powody sprzeciwu i przedłożyć dowody na ich uzasadnienie. Jeżeli rada robotnicza albo rada funkcjonariuszy uzna odwoła-

nie się za słuszne, powinna starać się doprowadzić do porozumienia w drodze układów. O ile porozumienie takie nie dojdzie dó skutku w ciągu jednego tygodnia, może rada robotnicza lub rada funkcjonariuszy albo interesowany pracobiorca w przeciągu dalszych pięciu dni odwołać się do komisji pojednawczej.

W wypadku, przewidzianym w § 84. ust. 2. powinna komisja pojednawcza wstrzymać postępowanie, jeżeli wskutek wypowiedzenia wszczęto kroki sądowe lub jeżeli jedna ze stron wnosi o wstrzymanie postępowania aż do uzyskania rozstrzygnięcia sądowego. Postępowanie winno być wznowione, jeżeli w ciągu czterech tygodni od uczynienia wniosku o wstrzymanie nie udowodniono wniesienia skargi lub jeżeli zapadło prawomocne sądowe rozstrzygnięcie, którem nie uznano słuszności bezterminowego zwolnienia.

Sprzeciw w sprawie wypowiedzenia i odwołanie się do komisji pojednawczej nie ma mocy wstrzymającej.

§ 87.

Sprzeciw (§ 84) rozstrzyga się ostatecznie w postępowaniu pojednawczem, przewidzianem ustawą.

O ile w rozstrzygnięciu uznano, że sprzeciw z powodu wypowiedzenia jest usprawiedliwiony, należy równocześnie na wypadek, gdyby pracodawca odmówił dalszego zatrudnienia, nałożyć na niego obowiązek odszkodowania. Odszkodowanie wymierza się w stosunku do ilości lat, które pracobiorca przepracował łącznie w zakładzie; może ono za każdy rok dochodzić do wysokości jednej dwunastej zarobku rocznego, jednak nie może przekroczyć w całości sześciu dwunastych. Przy tem należy odpowiednio uwzględnić gospodarcze położenie pracobiorcy jak i gospodarczą zdolność do świadczeń pracodawcy. Rozstrzygnięcie stwarza tytuł prawny w stosunku między interesowanym pracobiorcą a pracodawcą.

W ciągu trzech dni od powzięcia wiadomości o tem, że rozstrzygnięcie wydane w postępowaniu pojednawczem stało się prawomocnem, winien pracodawca oświadczyć pracobiorcy ustnie lub przez nadanie listu na pocztę, czy wybiera dalsze zatrudnienie, czy też odszkodowanie. Jeżeli nie złoży tego oświadczenia, uważa się dalsze zatrudnienie za odrzucone.

§ 88.

Na wypadek dalszego zatrudnienia zobowiązany jest pracodawca przyznać pracobiorcy, o ile w międzyczasie nastąpiło wydalenie, zapłatę albo uposażenie za czas od zwolnienia aż do wznowienia zatrudnienia. § 615 zdanie 2. ustawy cywilnej ma odpowiednie zastosowanie. Pracodawca może także zaliczyć świadczenia publiczno-prawne, które w międzyczasie otrzymał pracobiorca ze środków opieki nad bezrobotnymi i ubogimi i kwoty te winien zwrócić instytucji świadczącej.

§ 89.

Pracobiorca ma prawo odmówić dalszego zatrudnienia u poprzedniego pracodawcy, jeżeli w międzyczasie zawarł nową umowę służbową. Winien on to oświadczyć pracodawcy ustnie lub przez nadanie listu na pocztę niezwłocznie po otrzymaniu oświadczenia pracodawcy przewidzianego w § 87 ust. 3., najpóźniej jednak w tydzień po powzięciu wiadomości, że rozstrzygnięcie zapadło w postępowaniu pojednawczem stało się prawomocnem. O ile oświadczenia tego nie złoży, gaśnie prawo odmówienia. Jeżeli pracobiorca korzysta z prawa odmówienia, należy, o ile w międzyczasie nastąpiło wydalenie, przyznać mu zapłatę lub uposażenie tylko za czas od zwolnienia do chwili, kiedy rozstrzygnięcie zapadło w postępowaniu pojednawczem urosło w moc prawa. § 88, zdanie 2. i 3. stosuje się odpowiednio.

§ 90.

Jeżeli w wypadkach przewidzianych w §§ 81. do 89. zdarzenia elementarne lub inne nieuchronne przypadki staną na przeszkodzie dotrzymaniu czasokresów, znajduje zastosowanie przywrócenie do pierwotnego stanu według szczegółowych przepisów postanowień wykonawczych.

II. Wyciąg z powszechnej ustawy górniczej.

§ 73.

Ruch wolno prowadzić jedynie pod kierownictwem, nadzorem i odpowiedzialnością osób uznanych za uzdolnione do tego (osoby dozorujące).

§ 74.

Posiadacz kopalni winien podać władzy górniczej nazwiska osób, przyjętych dla sprawowania kierownictwa i nadzoru ruchu (§ 73) jako to kierowników ruchu, szty-

garów, dozorców technicznych itd. z podaniem zakresu działania, powierzonego każdej z nich.

Osoby te są obowiązane udowodnić swe uzdolnienia do powierzonych im zatrudnień, i w tym celu podać się na żądanie egzaminowi przed władzą górniczą.

Dopiero po uznaniu przez nią uzdolnienia, mogą podane osoby przyjąć powierzone im zatrudnienie.

§ 80 d.

Postanowień karnych, obrażających poczucie czci albo dobre obyczaje, nie wolno umieszczać w porządku pracy. Kary pieniężne nie mogą w każdym poszczególnym wypadku przekroczyć połowy wyliczonego za ubiegły okres zapłaty przeciętnego zarobku dziennego tej klasy robotników, do której robotnik należy; jednakowoż za czyny gwałtowne wobec towarzyszy pracy, za grube wykroczenia przeciw dobrym obyczajom, jakoteż przeciw przepisom wydanym dla utrzymania porządku w zakładzie, dla zapobieżenia niebezpieczeństwu ruchu, albo dla przeprowadzenia postanowień niniejszej ustawy jak i ustawy przemysłowej Rzeszy mogą być nałożone kary pieniężne do pełnej wysokości tego zarobku, kary pieniężne nałożone na jednego robotnika w ciągu jednego miesiąca kalendarzowego za niedostateczne i sprzeciwiające się przepisom napełnianie naczyń dobowych nie mogą przekraczać łącznie kwoty pięciu marek. Niniejsze postanowienia nie naruszają praw właściciela kopalni do żądania odszkodowania.

§ 82.

Przed upływem czasu pracy ustalonego umową i bez wypowiedzenia można wydalić robotników górniczych:

1. jeżeli przy zawarciu umowy o pracę oszukali pracodawcę, przedkładając fałszywe albo sfałszowane zaświadczenia odejścia, świadectwa albo książki robotnicze lub też jeżeli wprowadzili go w błąd co do istnienia innego ich równocześnie wiążącego stosunku pracy;
2. jeżeli staną się winnymi kradzieży, sprzeniewierzenia, oszustwa lub rozpustnego prowadzenia się;
3. jeżeli bezprawnie opuścili pracę i wogóle stale odmawiają spełnienia obowiązków ciążących na nich w myśl umowy o pracę;

4. jeżeli przekroczą przy pracy górniczej policyjny przepis bezpieczeństwa albo dopuszczają się grubego nieposłuszeństwa wobec zarządzeń dotyczących ruchu, wydanych przez posiadacza kopalni, jego zastępców albo przełożonych im urzędników;
5. jeżeli dopuszczają się gwałtownych czynów albo ciężkiej obrazy wobec posiadacza kopalni, jego zastępców lub przełożonych im urzędników albo wobec rodzin tychże;
6. jeżeli dopuszczają się rozmyślnego i bezprawnego uszkodzenia rzeczy na szkodę posiadacza kopalni, jego zastępcy, przełożonych im urzędników lub towarzyszy pracy;
7. jeżeli nakłaniają albo starają się nakłonić zastępców posiadacza kopalni, przełożonych im urzędników, towarzyszy pracy albo członków rodzin tych do czynów, sprzeciwiających się ustawom lub dobremu obyczajom;
8. jeżeli są niezdolni do dalszej pracy albo obarczeni odstraszącą chorobą.

W wypadkach wymienionych pod liczbą 1—7. wydalenie przestaje być dopuszczalne, jeżeli czyny, dające podstawę do wydalenia, znane są posiadaczowi kopalni lub jego zastępcy dłużej jak tydzień.

Jak dalece wydalonemu przysługuje prawo do odszkodowania w wypadkach podanych pod liczbą 8., należy osądzić według treści umowy i według ogólnych przepisów ustawowych.

§ 83.

Przed upływem umówionego czasu pracy i bezpośredniego wypowiedzenia mogą robotnicy górnicy opuścić pracę:

1. jeżeli staną się niezdolnymi do dalszej pracy;
2. jeżeli posiadacz kopalni, jego zastępcą lub przełożeni im urzędnicy dopuszczają się gwałtownych czynów albo ciężkiej obrazy na osobach robotników górniczych lub ich członków rodzin;
3. jeżeli posiadacz kopalni, jego zastępcy lub urzędnicy albo ich członkowie rodzin nakłaniają lub starają się nakłonić robotników górniczych lub członków ich rodzin do czynów, sprzeciwiających się ustawom lub dobremu obyczajom, albo też dopuszczają się z członkami rodzin robotników górniczych takich czynów;

4. jeżeli posiadacz kopalni nie wypłaca robotnikom górniczym zarobku dłuższego w umówiony sposób, jeżeli przy pracy akordowej nie stara się o dostateczne ich zatrudnienie, albo jeżeli wobec nich stanie się winnym krzywdy.

W wypadkach podanych pod liczbą 2. wystąpienie z pracy przestaje być dopuszczalne, jeżeli czyny, które uzasadniają wystąpienie, są robotnikowi znane już dłużej niż tydzień.

§ 84.

Posiadacz kopalni lub jego zastępca jest obowiązany, wystawić odchodzącemu pełnoletniemu robotnikowi górniczemu świadectwo co do rodzaju i czasu trwania jego zatrudnienia, a na żądanie także świadectwo co do prowadzenia się i wydajności jego pracy. Podpis na tych świadectwach winna uwierzytelić miejscowa władza policyjna bezpłatnie i bez opłat stemplowych.

W razie odmowy wystawienia świadectwa, wystawia świadectwo miejscowa policja na koszt obowiązującego.

Jeżeli w świadectwie obciąża się odchodzącego robotnika górniczego posądzeniami, które mogłyby mu przeszkodzić w dalszem zatrudnieniu, może on prosić o przeprowadzenie dochodzenia miejscową władzę policyjną, która w razie stwierdzenia bezpodstawnego posądzenia winna zapisać wynik swych dochodzeń na świadectwie.

Pracodawcom nie wolno zaopatrywać świadectwa w znaki, które mają na celu, charakteryzować robotnika inaczej, jak to wynika z brzmienia świadectwa.

§ 85 a.

4) Prawny zastępca małoletniego może żądać wystawienia świadectwa a także domagać się, aby to wydano nie do rąk małoletniego, lecz jemu. Za zezwoleniem władzy gminnej miejsca pracy, może nastąpić wydanie bezpośrednio do rąk robotnika także wbrew woli prawnego zastępcy.

III. Wyciąg z ordynacji przemysłowej.

§ 113.

3) Pracodawcom nie wolno zaopatrywać świadectwa w znaki, które mają na celu scharakteryzować robotnika inaczej, jak to wynika z brzmienia świadectwa.

4) Jeżeli robotnik jest małoletni, może zażądać świadectwa zastępcy prawny. Zastępca ten może domagać się, by świadectwo wydano jemu, a nie do rąk małoletniego. Za zezwoleniem władzy gminnej miejsca oznaczonego w § 108, może nastąpić wydanie bezpośrednio do rąk robotnika także wbrew woli prawnego zastępcy.

§ 119 a.

Kwoty wstrzymywane z zapłaty, które przedsiębiorcy przemysłowi wymówili sobie dla zabezpieczenia wynagrodzenia szkody narosłej dla nich z powodu bezprawnego rozwiązania stosunków pracy albo dla zabezpieczenia kary umówionej na ten wypadek, nie mogą przy jednej wypłacie przekraczać jednej czwartej przypadającej zapłaty, a w łącznej kwocie przeciętnej zapłaty tygodniowej.

Statutowe postanowienia gminy lub szerszego związku samorządowego (§ 142) mogą przepisać dla wszystkich zakładów przemysłowych lub dla pewnych ich rodzajów:

1. że wypłaty zarobku i zaliczek muszą nastąpić w stałych okresach czasu, nie dłuższych jak jeden miesiąc a nie krótszych od jednego tygodnia;
2. że zarobek małoletniego robotnika wypłacony będzie rodzicom albo opiekunom, a tylko za pisemnem ich zezwoleniem albo na ich poświadczenie, że otrzymali ostatnią zapłatę, bezpośrednio małoletniemu;
3. że przemysłowcy winni powiadamiać albo opiekunów w pewnych terminach o kwotach zarobkowych, wypłacanych małoletniemu robotnikowi.

§ 123.

Przed upływem czasu ustalonego umową i bez wypowiedzenia może nastąpić wydalenie czeladników i pracowników:

1. jeżeli przy zawiązaniu umowy o pracę oszukali pracodawcę, przedkładając fałszywe lub sfałszowane książki robotnicze albo świadectwa, lub też jeżeli wprowadzili go w błąd co do istnienia innego równocześnie ich włączającego stosunku pracy;
2. jeżeli dopuścili się kradzieży, sprzeniewierzenia, oszustwa lub rozpustnego prowadzenia się;

3. jeżeli bezprawnie opuścili pracę i wogóle stale odmawiają spełnienia obowiązków ciążących na nich w myśl umowy o pracę;
4. jeżeli nie bacząc na przestrożę, obchodzą się nieostrożnie z ogniem i światłem;
5. jeżeli dopuszczają się gwałtownych czynów albo ciężkiej obrazy na osobie pracodawcy lub jego zastępców albo na członkach rodziny pracodawcy lub jego zastępców;
6. jeżeli dopuszczają się rozmyślnego i bezprawnego uszkodzenia rzeczy na szkodę pracodawcy lub towarzysza pracy;
7. jeżeli nakłaniają albo starają się nakłonić członków rodziny pracodawcy lub jego zastępców albo towarzyszy pracy do czynów, sprzeciwiających się ustawom lub dobrym obyczajom albo też z członkami rodziny pracodawcy albo jego zastępców dopuszczają się takich czynów;
8. jeżeli są niezdolni do dalszej pracy albo obarczeni odstrasżającą chorobą.

W wypadkach podanych pod liczbą 1—7. wydalenie przestaje być dopuszczalne, jeżeli czyny, będące podstawą wydalenia, znane są pracodawcy już dłużej jak tydzień.

Jak dalece wydalonemu przysługuje prawo do odszkodowania w wypadkach podanych pod liczbą 8, należy osądzić według treści umowy i według ogólnych ustawowych przepisów.

§ 124.

Przed upływem czasu pracy ustalonego umowa i bez wypowiedzenia mogą czeladnicy i pomocnicy opuścić pracę:

1. jeżeli stają się niezdolnymi do dalszej pracy;
2. jeżeli pracodawca lub jego zastępcy dopuszczają się gwałtownych czynów albo ciężkiej obrazy na osobach robotników lub członków ich rodzin;
3. jeżeli pracodawca lub jego zastępcy albo członkowie ich rodzin nakłaniają lub starają się nakłonić robotników lub członków ich rodzin do czynów, sprzeciwiających się ustawom lub dobrym obyczajom, albo też dopuszczają się z członkami rodzin robotników takich czynów;

4. Jeżeli pracodawca nie wypłaca robotnikom dłużnego zarobku w umówiony sposób, jeżeli przy zapłacie od kawałka nie stara się o dostateczne zatrudnienie albo jeżeli stanie się winnym bezprawnej krzywdy wobec nich;
5. jeżeli w ciągu dalszej pracy życie i zdrowie robotników byłoby narażone na oczywiste niebezpieczeństwo, które przy zawieraniu umowy o pracę nie dało się zauważyć.

W wypadkach podanych pod liczbą 2 wystąpienie z pracy przestaje być dopuszczalne, jeżeli czyny, które uzasadniają wystąpienie, znane są robotnikowi dłużej jak tydzień,
